

DOI 10.36074/grail-of-science.19.11.2021.083

ПОЗАШКІЛЬНА МИСТЕЦЬКА ОСВІТА СУЧАСНОЇ ЖИТОМИРЩИНИ

Роговська Єлизавета Владиславівна

викладач

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Борисенко Наталія Сергіївна

викладач

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Анотація. У дослідженні подано опис діяльності окремих початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів, які представляють систему позашкільної освіти Житомирщини: Житомирська музична школа №1 імені Б.М.Лятошинського, музична школа №2 імені Святослава Ріхтера, Житомирська міська школа хореографічного мистецтва «Сонечко».

Ключові слова: освіта, позашкільна освіта, мистецька школа.

Позашкільна освіта в Україні є одним із провідних факторів розвитку особистості та її ефективної інтеграції в соціокультурне середовище. У Законі України «Про позашкільну освіту» визначено правові, соціально-економічні, організаційні, освітні та виховні принципи позашкільної освіти.

Позашкільні заклади діляться на комплексні та профільні, у перших робота ведеться за різними напрямками, у других – лише за певними напрямками. Організація вільного часу дітей та учнівської молоді в них здійснюється за 11 напрямками, серед яких і художньо-естетичний, який вирізняється найбільшою варіативністю; найбільш поширені профілі: музичний, хореографічний, художній, театральний, декоративно-прикладної, цирковий.

Мистецька освіта – фундамент креативної економіки. Саме тому питання мистецької освіти, починаючи з 2017 року, входить до середньострокового Плану пріоритетних дій Уряду. Було реалізовано багато кроків для оновлення змісту та умов надання мистецької освіти: розроблення документів, затверджена Концепція сучасної мистецької школи, Положення про мистецьку школу і Положення про атестацію педагогічних працівників закладів (установ) освіти сфери культури, затвердження типових освітніх програм початкової мистецької освіти [1].

У нашому дослідженні ми обмежимося характеристикою початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (школи естетичного виховання (ШЕВ) як складової позашкільної освіти Житомирщини. Слід зазначити, що у них навчаються близько 40% всіх дітей, охоплених мистецькою творчістю в позашкільних установах. Поряд із вирішенням проблем загального естетичного виховання, характерних для позашкільної освіти в цілому,

завдання саме цих шкіл полягає також у виявленні обдарованих дітей із метою подальшої професійної орієнтації та підготовки до вступу у вищі навчальні заклади мистецтв.

На Житомирщині функціонує 39 шкіл естетичного виховання, серед них 11 шкіл мистецтв, 24 музичних та 4 художні [2].

Детальніше розглянемо діяльність Житомирської музичної школи №1 імені Б.М.Лятошинського, музичної школи №2 імені Святослава Ріхтера, а також Житомирської міської школи хореографічного мистецтва «Сонечко».

Житомирська музична школа №1 імені Б.М.Лятошинського має славу, більш ніж столітню історію. Рішенням виконкому Житомирської міської ради народних депутатів 15 жовтня 1968 року школі було присвоєно ім'я Б.М.Лятошинського. В зв'язку з відкриттям ще однієї музичної школи в м. Житомирі, з 1971 року назва школи змінилася на Житомирська музична школа №1 імені Б.М.Лятошинського. Рішенням сесії Житомирської міської ради №381 від 03.06.2004 року назву закладу змінено на комунальний початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад музична школа №1 ім. Б.М.Лятошинського Житомирської міської ради [3].

Школа дала путівку в життя відомим виконавцям, диригентам, композиторам, педагогам. За роки існування в школі навчалися: професори Натан Перельман, Всеволод Задерацький, Валерій та Олег Панькови; професор –музикознавець Кіра Шамаєва; диригент Вадим Гнедаш; композитор Сергій Жуков; художній керівник ансамблю пісні та танцю «Червона Зірка» Анатолій Бажалкін; композитор, піаніст Костянтин Віленський; диригент Національного естрадно-симфонічного оркестру Сергій Свінцицький.

Сьогодні в школі навчаються більше 600 учнів. Школа славиться переможцями міжнародних, міжрегіональних, обласних оглядів-конкурсів професійної майстерності. Колектив школи проводить велику просвітницьку роботу, виступає з концертами перед жителями міста, проводить лекції та бесіди про мистецтво.

Візитною карткою школи є зразковий хор «Gloria» під керівництвом Заслуженої артистки України Наталії Клименко. З 1991 року цей колектив посідає поважне місце у музичному житті Житомира. Зразковий дитячий хор «Gloria» - восьмиразовий володар Гран-прі, лауреат та дипломант Міжнародних конкурсів та фестивалів в Україні та найпрестижніших міжнародних конкурсів Європи. У хорі співає близько 60 дітей віком від 9 до 16 років.

Наталія Клименко – заслужена артистка України, кавалер орденів Святої великомучениці Варвари, «За заслуги перед містом» II та III ступенів, має численні нагороди міжнародних конкурсів.

Серед випускників хору «Gloria» – художній керівник і диригент жіночого хору Житомирського коледжу культури і мистецтв ім. І. Огієнка Тетяна Гордєєва, художній керівник і диригент хору Житомирського музичного училища ім. В. Косенка Андрій Морозюк; чимало випускників співають у відомих хорових колективах України (Національній заслуженій академічній капелі України «Думка», академічній хоровій капелі «Орея»), керують дитячими і студентськими хорами в Україні та Польщі [4].

Школа також відома Музеєм Бориса Лятошинського, єдиного в Україні. Музей був відкритий у травні 2013 року з метою документально підтвердженого

життєпису композитора, уточнення фактів біографії та творчості й ознайомлення з ними широкого загалу. Його колекцію складають документи про дворянське походження родини, сімейні фото, архівні документи, стилізація інтер'єру будинку, ноти, платівки, предмети інтер'єру та побуту видатного композитора, фото Житомира тих часів тощо [5].

Ще одним мистецьким закладом, який варто відмітити - музична школа №2 імені Святослава Ріхтера Житомирської міської ради.

Історія школи починається з 1971 року як дитячої музичної школи №2, яка з 2010 року носить ім'я Святослава Ріхтера. В останнє десятиріччя колектив школи гнучко реагував на зміни що супроводжували реформи мистецької освіти.

Так, з 1 вересня 2018 року в Україні розпочався пілотний проект з упровадження нових освітніх програм початкової мистецької освіти в освітній процес мистецьких шкіл з метою надання методичної та організаційної допомоги мистецьким школам у реалізації норм частини сьомої Закону України «Про освіту» та статті 16 Закону України «Про позашкільну освіту», якими передбачено провадження освітнього процесу в закладах освіти за освітніми програмами. Музична школа №2 імені Святослава Ріхтера, перша у місті Житомирі та єдина школа в Житомирській області, яка взяла участь у цьому пілотному проекті.

Директор школи, заслужений працівник культури України Людмила Кочевенко, зазначила, що впровадження нових освітніх програм початкової мистецької освіти значно розширить як можливості дитини, так і можливості самого навчального закладу через впровадження нових форм та методів діяльності у відповідності із сучасними потребами. По завершенню початкового рівня дитина з батьками буде обирати чи вона буде більш поглиблено займатися музикою, або для неї достатньо загальної мистецької освіти. Базовий рівень передбачає навчання загальнономистецьке або поглиблене професійне. Таким чином, дитина буде мати можливість і обирати, і, за бажанням, займатися одночасно декількома видами мистецтв. Також наразі необхідною умовою навчання є публічний виступ кожної дитини [6].

У 2021 році школа увійшла у Всеукраїнський проект «Мистецька школа в смартфоні «БУДЬ З НАМИ». Проект запроваджується за ініціативи Дитячої школи мистецтв №5 ім. І.О. Дунаєвського м. Харкова і підтримано Державним науково-методичним центром змісту культурно-мистецької освіти та ГО «Всеукраїнська асоціація закладів мистецької освіти». Це перший проект, де буде створено освітню платформу для роботи по впровадженню цифрових технологій в організацію освітнього процесу. У результаті впровадження проекту учасники отримають можливість ведення такої документації як: електронний журнал, розклади занять, щоденник учня, робочі плани викладачів, статистику відвідування закладу, оцінювання здобувачів освіти, архіви даних, автоматичне складання звітів, тестування здобувачів освіти з теоретичних дисциплін, аналіз роботи кожного викладача, аналіз роботи керівника і всього мистецького закладу тощо. Для батьків це - вільний доступ у будь-який час до електронного щоденника своєї дитини, до оцінок, зауважень викладача, домашнього завдання, шкільного чату та чату для викладача й батьків (з можливістю прикріплювати необхідні файли) [7].

Крім інноваційних проектів Музична школа імені Святослава Ріхтера відома єдиним в Україні музеєм Святослава Ріхтера, що носить звання народного з грудня 2018 року. У березні 2015 року до 100-річчя від дня народження геніального земляка тут було відкрито музей «Кімната пам'яті Святослава Ріхтера». Тут зібрано матеріали про життя і творчість знаменитого піаніста, унікальні архівні документи, особисті речі Святослава Ріхтера, створено наукову концепцію подальшого розвитку і функціонування музею. У музеї побував відомий французький кінорежисер Бруно Монсенжон, який зняв фільм «Ріхтер Нескорений». Цей фільм - найбільш повна і достовірна біографія знаменитого музиканта, позаяк тільки Бруно Ріхтер дав згоду на зйомку, і тільки з ним відверто говорив про себе.

У музеї представлена картина під назвою «На дачі» - єдина живописна робота у музейній колекції, яка написана олією. Зі слів співробітників, цю цінну живописну роботу отримав музей в подарунок від доньки відомого піаніста Йосифа Ельгісера Вікторії Тучинської у грудні 2019 року [8].

Винятковим явищем позашкільної мистецької освіти у Житомирі є міська школа хореографічного мистецтва «Сонечко» - один із перших в Україні в системі освіти позашкільний спеціальний хореографічний заклад.

Школа заснована в 1993 року як логічне продовження розвитку форми дитячого хореографічного ансамблю «Сонечко», який був створений в 1973 році випускниками Краснодарського інституту культури, народними артистами України Тетяною та Михайлом Гузун у структурі художнього відділу міського Палацу піонерів та школярів. Ансамбль розпочинав діяльність з невеликої групи дітей. Згодом з маленького танцювального колективу виріс великий згуртований ансамбль. В 1986 році ансамблю «Сонечко» присвоєно почесне звання «Зразковий художній колектив», в 1995 році – «Народний художній колектив», 2013 році присвоєно звання Академічного.

За Статутом у Школі хореографічного мистецтва «Сонечко» навчаються діти та молодь віком від 6 до 25 років. Школа працює за принципом системності та послідовності. У школі вперше запроваджено трирівневий підхід до навчання: Початковий: початково-підготовчий клас - 1 рік (діти 4-6 років) – 200 учнів; власне початковий (2-4 клас)- 60 учнів; основний - (5-11 клас); вищий рівень (2 роки навчання); клас професійної майстерності (1-2 роки навчання).

Тетяна та Михайло Гузуни створили авторські навчальні програми, реалізація яких значно вплинула на якість хореографічної підготовки вихованців. У програмах висвітлюється методика роботи з кожною групою ансамблю, відповідно до можливостей учнів та напрямків хореографічного мистецтва. Згідно з діючими програмами з організації навчально-виховного процесу, обов'язковою вимогою стала робота над відповідними структурними компонентами уроку та аналізом результатів діяльності.

Уперше в колективі запровадили систему діагностики успішності та оцінювання результатів навчальної діяльності (відкриті уроки, екзамени, диференційовані заліки). Розроблялися вимоги щодо навчально-виховного процесу, а саме: формування фахових компетентностей; формування позитивної мотивації на фізичному та психічному рівні; формування сценічно-виконавської майстерності. Основною вимогою роботи в колективі стало поєднання технічної і художньої складових в сценічно-виконавській

інтерпретації та єдність емоційного і свідомого в процесі відтворення художнього образу.

У школі діють різноманітні гуртки: народної пісні, українського народного костюму, вишивки, східних єдиноборств (як однієї з форм вдосконалення мистецтва володіння тілом), функціонує секція верхової їзди (кінно-спортивна бази школи).

Практична робота поєднується з науково-методичною діяльністю педагогів. Пошук нового змісту, інноваційних форм і методів навчання сприяли удосконаленню навчально-методичної роботи в хореографічних колективах. Так, хореографічна школа «Сонечко» став організатором та базою для проведення семінарів для керівників хореографічних колективів міста і області. Проведення семінарів стало помітною подією в організації методичної роботи серед керівників і педагогів дитячих хореографічних колективів. У межах семінарів також проводилися відкриті уроки й майстер-класи провідних хореографів. Цілком зрозуміло, що спільне обговорення і розв'язання актуальних питань теорії і методики хореографічної освіти уможливило підвищення фахового рівня педагогів і керівників дитячих і молодіжних хореографічних колективів [9].

Підсумовуючи, можна зробити висновки, що розвиток творчої особистості, формування креативного мислення, розвиток почуттєвої сфери – це саме ті якості, які вкрай необхідні у сучасному світі та які можна здобути за допомогою мережі позашкільних закладів мистецької освіти.

Список використаних джерел:

- [1] *Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті*. 2012. Київ : Аура Букс.
- [2] *На Житомирщині функціонує 39 шкіл естетичного виховання*. (2019). Вилучено із <https://zt.20minut.ua/kul-tura/na-zhitomirschini-funktsionue-39-shkil-estetichnogo-vihovannya-adresi-10915838.html>.
- [3] *Заклад «Музична школа імені Б.М. Лятошинського» Житомирської міської ради*. Вилучено із [https://zt-rada.gov.ua/?3506\[0\]=181](https://zt-rada.gov.ua/?3506[0]=181).
- [4] Моїсєєва М. А. (2016). *Становлення і розвиток хорового навчання дітей у Житомирській музичній школі № 1 ім. Б.М. Лятошинського*. Митець – культура – виміри часу. 182-199.
- [5] *Музей Бориса Лятошинського*. Вилучено із <http://tic.zt.ua/shcho-podyvytytys/mystetsko-kulturni-zaklady/zhytomyrskyi-raion-mystetsko-kulturni/99-muzei-borysa-liatoshynskoho>.
- [6] *Житомирська музична школа №2 імені Святослава Ріхтера – учасник пілотного проекту Міністерства культури України*. Вилучено із [https://zt-rada.gov.ua/?3398\[0\]=4965](https://zt-rada.gov.ua/?3398[0]=4965).
- [7] *У Житомирі відбудеться всеукраїнський проект «Мистецька школа в смартфоні «БУДЬ З НАМИ»»*. Вилучено із [http://zt-rada.gov.ua/?3398\[0\]=12850](http://zt-rada.gov.ua/?3398[0]=12850).
- [8] *Народний музей Святослава Ріхтера в Житомирі – єдиний в Україні* (2020). Вилучено із http://zt-rada.gov.ua/?3398%5B0%5D=11491&fbclid=IwAR0nM_UgybzrVPSEYUXfejvdWyeO5gnNzjH2i-nqANaSfZYmugRt5eZw6hE.
- [9] Баладинська І. В. (2018). *Європейський вимір хореографічної освіти в Україні на прикладі Житомирської міської школи хореографічного мистецтва «Сонечко»*. Доповідь на міжнародній конференції «Polska i Ukraina – przestrzenie kulturowe i artystyczne», рукопис.